

KAPellen en KRuisen

nummer 49 december 2010

Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg schenkt beeld voor de kantoren van het Bisdom

De Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg geniet al meer dan vijftig jaar gastvrijheid bij het Bisdom Roermond. Het kantoor van de stichting is gevestigd op de tweede verdieping van het kantoorpand van het Bisdom aan de Swalmerstraat in Roermond.

De stichting kan ook gebruiken van diverse kantoorfaciliteiten, zoals de vergaderzaal en het computernetwerk. Reden dus om eens wat terug te doen.

Lege nis

Het was het bestuur van de Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg al langer opgevallen, dat boven de entree van het kantoorpand zich een lege nis bevindt. In de nis had ooit een Mariabeeld gestaan, dat op enig moment in het verleden is verdwenen.

De Stichting heeft niet alleen te doen met kapellen en kruisen, maar heeft ook een zekere affiniteit met heiligenbeelden. Toen in Venray een Mariabeeld van respectabele grootte opdook, werd al gauw de link met de lege nis gelegd.

Het Bestuur van de Stichting besloot vervolgens om het beeld aan het Bisdom te schenken, uit erkentelijkheid voor de in de afgelopen jaren genoten gastvrijheid.

Gipsen beeld

Een probleem was wel, dat het gipsen Mariabeeld het in de nis niet lang zou uithouden. Gips is niet bestand tegen weersinvloeden, dus er moest iets op gevonden worden. Gelukkig had men in Venray in het atelier van de Stichting Kruisen en Kapellen Venray op dat gebied een hoop kennis in huis.

Het beeld wordt opgetakeld en Henk Hoedemaekers zet het op de juiste plaats.

Voorzitter Koos Swinkels geeft een toelichting op de schenking; rechts mgr. De Jong, die het beeld even later zal inzegenen.

Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg

Swalmerstraat 100
Postbus 470
6040 AL Roermond

Telefoon
(0475)386 781

E-mail
skkl@bisdom-roermond.nl

Website
www.kruisenenkapellenlimburg.nl

Bank
57.62.20.159
IBAN: NL58 ABNA 05762 20 159
BIC: ABNANL2A

Doel

De stichting, verbonden met het Bisdom Roermond, is als overkoepelende organisatie sinds 1954 actief betrokken bij de zorg voor kruisen en kapellen in Limburg.

Doelstelling is het adviseren en stimuleren van lokale groeperingen en particulieren.

De stichting adviseert op het gebied van restauratie en onderhoud, alsmede bij het oprichten van kruisen en kapellen.

Kapellen en Kruisen

is een uitgave van de Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg

Redactie

B.H.H. Brader (eindredactie)
W.J.H. Oehlen

Donateurs

minimaal € 25,- per jaar

Abonnementen

€ 12,50 per jaar

ISSN 1875-1644

provincie limburg

**HUIS VOOR
DE KUNSTEN
LIMBURG**

BISDOM ROERMOND

Limburgs mooisten (14)

Boomkruis in Raren

Was ik maar tekstdichter en componist. Het boomkruis aan de Rarenderweg in de buurtschap Raren (gemeente Vaals) schreeuwt om een op muziek gezet gedicht in ons mooie Limburgse dialect. Het zou dan wellicht gezongen kunnen worden door het Vaalser Mannenkoor met erelid John Bröcheler als solist.

Toen ik dit kruisbeeld voor het eerst zag, was ik meteen onder de indruk van de eenvoudige uitdrukking van geloof en devotie. De ouderdom van dit kleine landschapselement is mij niet bekend. Vermoedelijk is het ongeveer even oud als de knoestige boom waaraan het bevestigd is. Het vormt, mede door de verweerde staat waarin het verkeert, als het ware een geheel met de boom. Het is misschien daarom beter te spreken van een “kruisboom” in plaats van “boomkruis”.

Juist het samensmelten van kruis en boom en ook nog eens het schitterende landschap waarin het staat, maken het tot een schoonheid van de eerste orde. Als Vincent van Gogh in deze tijd zou hebben geleefd en hier weet van zou hebben gehad, dan zou hij er gegarandeerd een paar mooie penseelstreken aan gewijd hebben.

Mocht u in de omgeving van Vaals zijn, dan is het zeker een aanrader dit religieuze monumentje met een bezoek te vereren en tevens te genieten van de natuur en de rust die de prachtige omgeving hier zo kenmerkt.

Tekst en foto: Jan Jansen (Nuth)

Van het beeld is daarom eerst een dubbele mal gemaakt in kunststof en gips, waarna in die mal een nieuwe vorm van kunststof werd gegoten.

In overleg met kunsthistoricus Peter te Poel is het beeld geschilderd in de kleuren wit en goud.

Maria is afgebeeld zoals zij in de Openbaring van Johannes wordt beschreven: staande op de maan-sikkel en de duivel in de vorm van een slang vertrappend. Dat is gelijk aan het motief van het vorige beeld, en van de glas-in-loodafbeelding in het bovenlicht van de deur.

Kraan

Op 28 september draaide een speciale kraan van de Firma Herpertz het bisdomterrein op. De kraan was zeer smal, zodat de voorzijde van het gebouw door het nauwe toegangspad bereikt kon worden. Inmiddels had Henk Hoedemaekers uit Venray zich op de ladder geposteerd om het omhoog gehesen beeld in de nis te plaatsen. Het was geen eenvoudig karwei om op zeven meter hoogte op een wiebelende ladder met een beeld van zestig kilo in de weer te zijn. Maar het lukte: Maria werd in de nis geplaatst: een plek, die haar toekomt.

Apocalyps

Twee dagen later verzamelde zich bij druilerig weer voor de deur van het Bisdom een kleine menigte, onder wie de hulpbisschop van Roermond, medewerkers van het Bisdom en bestuursleden van de Stichting.

Maria heeft haar definitieve plaats gevonden.

Wim Clout, archivaris van de Stichting, had een liturgieformulier opgesteld, zodat de plechtigheid volgens schema kon worden afgewerkt. Na een welkomstwoord door voorzitter Koos Swinkels werd een gedeelte uit de Apocalyps van Sint Jan voorgelezen, waarin Maria wordt beschreven.

Daarna was het de beurt aan mgr. De Jong, die op zijn kenmerkende wijze het woord voerde en tenslotte het beeld inzegende.

De kapel van de Goede Herder in Laren zal er komen !

We zijn geneigd om te denken, dat de wereld van kruisen en kapellen beperkt blijft tot onze Provincie, tevens Bisdom, Limburg. Vooruit dan maar, Noord-Brabant en Twente horen er ook nog bij. Maar dan heb je het in Nederland echt wel gehad.

In Laren in Het Gooi verwacht je in ieder geval géén initiatief tot bouw van een kapel.

Maar dat initiatief is er wel.

“De Goede Herder”

In Laren is het een verhaal zoals er vele zijn. De parochiekerk “De Goede Herder” dreigt in de zeventiger jaren te worden gesloten. Het aantal bezoekers is sterk teruggelopen. De groei van het inwonertal valt tegen. Het kerkbestuur kan het financieel niet meer bolwerken. Er zal iets moeten gebeuren.

Een eerste teken van het naderend onheil: de beide Larense parochies worden in 1978 samengevoegd. In 1984 valt vervolgens het besluit: de kerk zal aan de eredienst worden onttrokken het gebouw zal worden afgebroken.

Opstand

Maar dan komen de parochianen in opstand: hun kerk zal niet gesloten worden. Hun kerk, waarin een deel van hun leven ligt: hun kinderen zijn er gedoopt en hebben er de eerste communie gedaan. Dierbaren zijn vanuit deze kerk begraven. Langzamerhand dringt echter ook bij de parochianen het besef door, dat het open houden van “De Goede Herder” niet langer mogelijk is. De sluiting is niet meer te vermijden. In 1984 vindt in de kerk de laatste dienst plaats. De kerk gaat dicht en wordt in 1990 gesloopt. De andere katholieke Larense kerk, de St. Jansbasiliek, wordt de parochiekerk.

Knagen

Maar bij sommigen blijft het knagen. Had de kerk toch niet behouden kunnen blijven ? Nu is er niets meer.

We schrijven inmiddels het jaar 2006. Herman Kroes gaat als commandant van de Vrijwillige Brandweer in Laren met pensioen. Tot dan stak hij al zijn vrije tijd in het corps, maar nu dreigt hij in een zwart gat te vallen.

Drie bestuursleden van de “Stichting Kapel De Goede Herder”, v.r.n.l. Herman Kroes, voorzitter, Nel Majoor-Smit, penningmeester en Carel van Hest. Het 54-jaar oude torenkruis is afkomstig van de gesloopte kerk “De Goede Herder” en krijgt een plaats in de nieuw te bouwen kapel.

Hij besluit te gaan werken aan een monument voor “De Goede Herder”. Hij heeft vage ideeën voor een herdenkingsmonument voor de gesloopte parochiekerk.

Een herinneringskapel bouwen: dat lijkt hem een goed idee. Maar ja, hij heeft nog nooit een kapel gebouwd. Hoe moet dat dan ?

Hij gaat zijn licht opsteken in het mekka der kapellen: Limburg. Herman neemt voor informatie contact op met de Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg. Langzamerhand vormt er zich bij hem een beeld van wat hij wil: het moet een kapel worden, die het silhouet heeft van de afgebroken kerk. Herman Kroes beseft, dat hij de bouw van een kapel niet in z'n eentje kan realiseren. Hij verzamelt een groep van 13 mensen om zich heen. Deze vrijwilligers hebben elk een eigen specialiteit: een aannemer, een tekenaar, een notaris, een siersmid enz.

Politiek

Ook de politiek wordt benaderd. Er zal immers ergens gebouwd moeten worden en bij het verlenen van vergunningen is de gemeenteraad een belangrijke factor. Herman loopt alle raadsfracties af. Ze reageren positief.

Maar de mensen uit de buurt zijn minder gunstig gestemd. Men vindt het ontwerp te massief en vreest bovendien voor overlast van hangjongeren. De suggestie om de kapel wat kleiner te maken vindt bij pragmaticus Herman een gewillig oor. De inmiddels opgerichte Stichting De Goede Herder Kapel besluit om aan de bezwaren tegemoet te komen: er komt een kleiner, minder massief ontwerp. Wel blijft het silhouet-idee gehandhaafd.

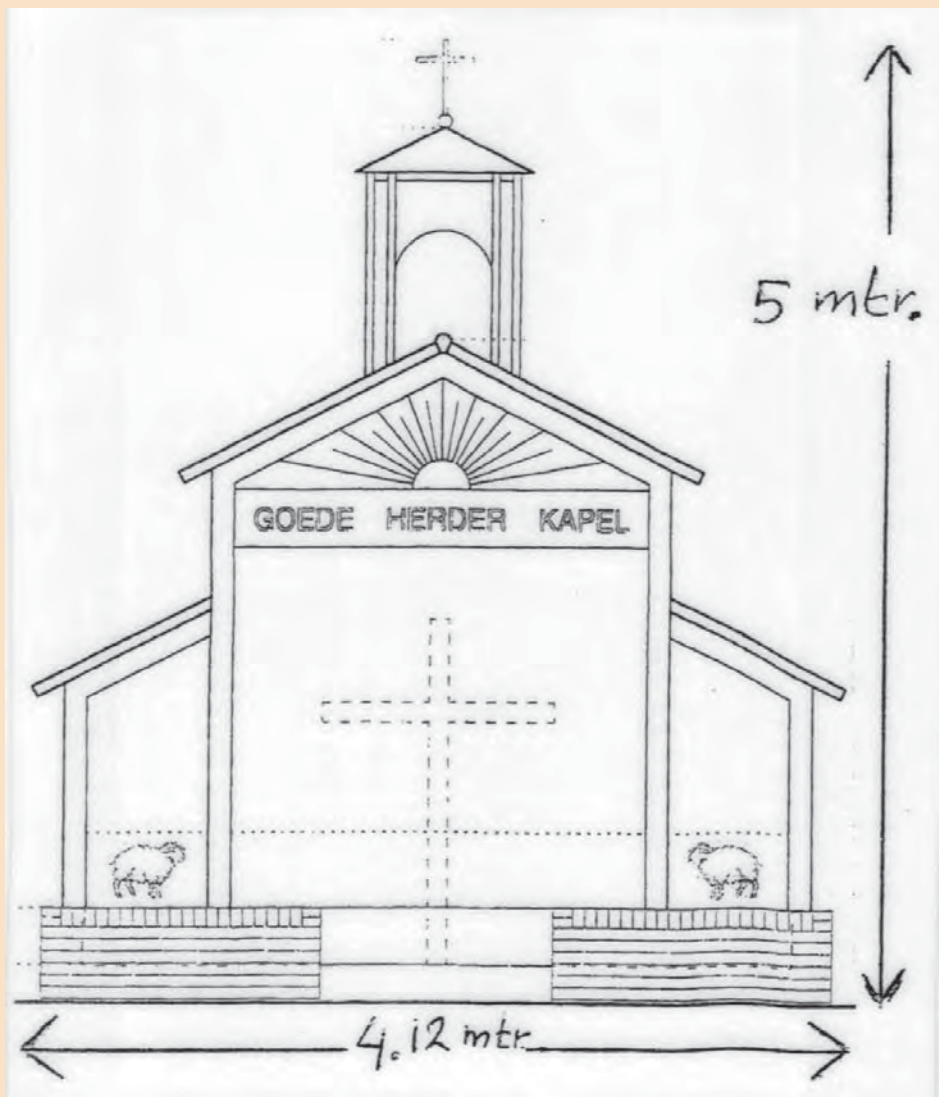
St. Jan en Laren

Nu de vergunningen verleend zijn en een groot deel van de benodigde gelden toegezegd zijn, durft hij uit te spreken, dat de bouw begin 2011 een aanvang zal nemen en dat de kapel op het feest van St. Jan gereed zal zijn. St. Jan is niet zo maar een dag. Op die dag viert Laren uitgebreid feest.

Het feest van St. Jan valt op 24 juni. Laren viert dit feest op de naastgelegen zondag: in 2011 is dat 26 juni. Op die dag vindt de St. Jansprocessie plaats: een eeuwenoud evenement, waarvoor tot op de dag van vandaag het hele dorp uitloopt. De stoet met bruidjes, misdienaars, vaandeldragers, diverse muziekverenigingen, vele geestelijken en niet te vergeten de Bisschop van Haarlem, trekt vanuit de St. Jansbasiliek naar het St. Janskerkhof. Elk deel van Laren heeft dan zijn erepoort opgesteld, waar de tweeduizend deelnemers aan de ruim vijf kilometer lange tocht door gaan.

Reeds eerder deed Herman Kroes uitspraken over de datum van oplevering van de kapel, maar nu weet hij het zeker: de Larense kapel zal met St. Jan gereed zijn!

Ben Brader

Herman Kroes bij het plantsoen, waar de kapel zal worden gebouwd.

Inzegening St. Annakapel in Wellerlooi

Op woensdag 1 september is de St. Annakapel bij Landgoed de Hamert (Wellerlooi) door pater Willems ingezegend. Deze ceremoniële inzegening vormde het sluitstuk van de verplaatsing en restauratie van de kapel. Door de aanleg van de N271 en het naastgelegen fietspad was het wegtalud verhoogd en was de kapel direct aan het fietspad komen te liggen. Het was daardoor zo goed als onmogelijk om de kapel te bezoeken.

De St. Annakapel is een kleine bidkapel uit 1663 met gecementeerde muren en een leien dak. De kapel werd destijds gebouwd in opdracht van de heer van Well ter gelegenheid van het huwelijk van Hendrik de Pas en Juliana van Limburg Stirum. Oorspronkelijk stond de kapel aan de Oude Baan in Well en is in 1885 verplaatst naar de locatie aan de huidige N271.

Nogmaals verplaatst

De kapel werd in juni 2009 door Stichting het Limburgs Landschap dus voor de tweede maal verplaatst, overigens slechts voor enkele meters. De kapel is weer prima toegankelijk. Het dak is voorzien van nieuwe leien, het weggeroeste smeedijzeren gevelkruis is vervangen en de omgeving is opnieuw aangelegd. In de zeventiger jaren is het antieke beeld uit de kapel gestolen. Gelukkig is door leden van Het Limburgs Landschap een nieuw beeld geschonken, dat nu de kapel opsiert.

Lang gekoesterde wens

Alhoewel de kapel volgens pater Willems ongetwijfeld al eerder is ingezegend, vormde deze kerkelijke ceremonie een mooi sluitstuk van de verplaatsing. Voor de vele aanwezige bewoners uit de omgeving en voor de Stichting Kruisen en Kapellen is hiermee een lang gekoesterde wens in vervulling gegaan. De Annakapel komt nu weer tot zijn recht, ook door de ligging tussen twee mooie lindebomen. Men kan weer genieten van de kleine bidkapel met uitzicht op de achterliggende Maas. Bij een bezoek aan Landgoed de Hamert mag de kapel zeker niet vergeten worden.

Foto 1: Nieuwsgierig dringen de aanwezigen naar voren om na de inzegening het interieur te aanschouwen

Foto 2: Weids uitzicht over de Maas

Foto 3: De eerste toeristen bezoeken de kapel

Het kruis bij de “Mortelhof” in het Linnerveld

Op een heerlijke nazomerse dag fietste ik genietend van het prachtige landschap door het Linnerveld. Op de kruising van de Gulickerweg aangekomen zag ik tussen drie lindebomen een verweerd kruis met een knielbankje. Op het kruis stond in vermolmde letters:

1918 H. Slangen - Tasset.

Mijn interesse was gewekt. Ik belde aan bij het dichtstbijzijnde huis op de Gulickerweg 7 voor nadere informatie. Hier bleek de familie Verhoeven te wonen.

De bewoner verwees me naar een verderop gelegen statige boerderij Mortelshof geheten. Hij was een ex-werknemer van Mortelshof. Het kruis en de grond daaromheen behoren aan Mortelshof.

Sjaak Tasset

Zo gezegd zo gedaan. De eigenaar Tjeu Slangen vertelde me, dat zijn grootmoeder uit het Belgische Neerpelt kwam. De broer van zijn grootmoeder Sjaak Tasset zat tijdens de Eerste Wereldoorlog in het verzet en hielp onderduikers. Waarschijnlijk werd hij verraden en is hij daarom gefusilleerd. Op het kerkhof in Neerpelt is er nog een monumentje ter nagedachtenis aan Sjaak Tasset. Als gedachtenis aan haar broer Sjaak lieten Opa en Oma Slangen in 1918 het kruis oprichten.

Tevens was het kruis een teken van dankbaarheid. Op de eerste plaats dat de Eerste Wereldoorlog zich niet had uitgebreid en op de tweede plaats dat het goed ging met de boerderij Mortelshof. Aan beide kanten van de grens was weinig te verkrijgen, zodat de eigenaar van de boerderij goede zaken deed.

Spielman

De naam Mortelshof verwijst naar een vennetje. Vroeger heette de boerderij in de volksmond Spielmanshof, genoemd naar de toenmalige eigenaar Spielman. Hij was een bierbrouwer uit Roermond.

Het kruis ter gedachtenis aan Sjaak Tasset

Het Linnerveld bestond uit arme heidegronden. Spielman wilde deze gronden bemesten. Met het afval van de brouwerij werd het vee gevoerd. Met de mest hiervan wilde hij de grond verrijken. Daarom had hij grond gekocht en daarop een boerderij gebouwd.

Het kapelletje bij de Mortelshof

De grootouders van de huidige eigenaar Slangen kochten de boerderij begin 1900. Het graf van Spielman is te vinden op het Oude Kerkhof te Roermond.

Wederopbouwboerderij

Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd de boerderij door de Duitsers en geallieerden verwoest omdat ze in de weg lag. Grootmoeder Slangen-Tasset leefde toen nog.

In 1947-1948 werd de boerderij weer gerestaureerd. Het is een Wederopbouwboerderij. Dat wil zeggen dat er onder financieel gunstige voorwaarden weer wederopgebouwd kon worden. Al deze wederopbouwboerderijen hebben dezelfde stijl en tevens een tegel met een leeuwtje dat de wederopbouw markeert. De boerderij was een gemengd bedrijf, met de nadruk op pootaardappelen. Het grootste gedeelte van de gronden eromheen is in 2006 aan het Limburgs Landschap verkocht.

Knienbankje

Aangezien het Pieterpad over de Gulickerweg langs het kruis loopt, ziet men vaak wandelaars, die even tot bezinning willen komen, bij het kruis vertoeven.

Toen er bij de nabijgelegen Priorij Thabor nog veel retraites waren, zag men vaak mensen voor het kruis op het knienbankje in gebed verzonken.

Intiem kapelletje

Op de prachtige oprijlaan naar Mortelshof staan oeroude kastanjabomen. Grootmoeder Slangen-Tasset heeft uit dankbaarheid, dat de Tweede Wereldoorlog voorbij was, daar een intiem kapelletje laten oprichten.

Renske Wijshoff-Vogelzang

Het sprekende Christusbeeld van Roermond

De Stichting Rura, die de onderhoudsplicht heeft van het kruis aan de Minderbroedersstraat, bereidt momenteel een noodzakelijke restauratie van dit bij iedere Roermondenaar bekende monumentale historische kruis voor.

De Calvariegroep, met op de achtergrond de Minderbroederskerk

De locatie

Ingesloten tussen de Minderbroederssingel, de Minderbroedersstraat en de Peregrinus Vogelstraat ligt de kerk van de Protestantse Gemeente Roermond.

Twee begrenzendende straatnamen houden de herinnering levend aan de oorspronkelijke bestemming van de kerk, als kloosterkerk van de Minderbroeders. De bouw dateert uit de 15e eeuw.

Bij de verovering van de stad door het leger van Willem van Oranje in 1572 werd de kerk geplunderd en gedeeltelijk verwoest. Na de terugkeer van de Spanjaarden werd ze echter weer hersteld en kwam in 1576 gereed. De kerk bleef kloosterkerk van de Minderbroeders tot 1796 toen ze op bevel van de Fransen werd gesloten. Ze werd een tijdlang gebruikt als paardenstal en als stro- en hooimagazijn. Het meubilair werd verkocht. De preekstoel en de biechtstoelen van de hand van pater Petrus Vinck, gingen naar de Kathedraal van Roermond, waar ze nog steeds te bewonderen zijn.

De kerk werd gebruikt voor allerlei profane doeleinden, totdat ze in 1820 voor een deel, hoofdzakelijk het koor, werd toegewezen aan de inmiddels in Roermond gevestigde Hervormde Gemeente. In 1864 kon de Hervormde Gemeente ook de rest van de kerk kopen¹¹.

Een bepaling in de afkondiging van de verkoop in het Staatsblad luidde: "De muren die deze percelen aan de eene zijde van de straat en aan de andere zijde van de openbare wandelplaats of wal afscheiden, zijn, voor zooverre die aan het domein toebehooren, onder dezen verkoop begrepen, des nochtans, dat het zich in den voormuur bevindende kruis of Christusbeeld door den kerkeraad niet zal mogen worden betimmerd, afgebroken of weggenomen"²².

Het bovenbedoelde kruis aan de Minderbroedersstraat is, naar men aanneemt, destijds op de plaats opgericht van de in 1695 afgebroken bouwvallige kerktoeren. Volgens de monumentenlijst dateert het kruis uit de zeventiende eeuw. Qua stijl zou het in het begin van die eeuw vervaardigd kunnen zijn. De omlijsting zou dateren uit 1850.

Monumentenlijst

Per 1 mei 1989 is de calvariegroep geplaatst op de lijst van Rijksmonumenten, met de omschrijving "Wegkruis met houten corpus, XVII" ³³.

Eigenaar

Eigenaar van het kruis is de Stichting Protestants Ontmoetingscentrum. Het kruis is altijd onderhouden door de put o.a. door de families Thissen en Van Spanje-Kardurk. Frank Slenders heeft in 1990 op persoonlijke titel het beheer overgenomen van de dochter van de familie Van Spanje. Hij bracht het onder bij de Stichting Rura. De stichting Rura sloot op 26 oktober 1998 een huurovereenkomst met de eigenaar van het kruis, de Stichting voor Hervormd Jeugdwerk. De huurprijs werd overeengekomen voor f 1,- per jaar waarbij Rura onderhoudsplichtig is ⁴⁴.

De legende

De zeer godvruchtige Johanna van Randenraedt werd geboren in Brussel in 1610. Haar vader werd raadsheer en vice-kanselier in het Overkwartier van Gelre, waardoor het gezin zich in Roermond vestigde. Zij legde op 17-jarige leeftijd in de Jezuïetenkerk de gelofte van zuiverheid af. Claris worden, hetgeen ze wenste, zat er vanwege haar zwakke gezondheid niet in. Als Godgewijde nam zij de zorg voor zieken en armen op zich. Zij overleed op 26 juli 1684 en werd begraven in de Jezuïetenkerk. In 1777 werd deze kerk afgebroken en werd ze herbegraven in een bestaande grafkelder in het O.L. Vrouwekoor van de Kathedraal. Tegen de zuidwand van het koor is op 26 juli 1884 haar graf-epitaaf aangebracht bij gelegenheid van de tweehonderdste verjaardag van haar overlijden.

De legende verhaalt dat zij elke dag te voet naar de Kapel In 't Zand ging om te bidden. Daarna ging zij naar de Kathedraal voor het bijwonen van de H. Mis. Zij bad dan even bij het kruis aan de Minderbroedersstraat. Op zekere dag was ze laat en liep het kruis voorbij. Zij hoorde een stem: "Johanna waarom vergeet ge Mij". Hierop keerde zij terug en deed haar gebruikelijke gebed. Bang dat zij nu te laat kwam voor de H. Mis, haastte zij zich naar de Kathedraal, waar ze tot de ontdekking kwam dat de priester ook opgehouden was en ze dus toch bij de aanvang van de H. Mis aanwezig was.

De restauraties

Het spreekt voor zich, dat een wegkruis met een leeftijd van ruim drie eeuwen regelmatig restauratiebeurten gehad zal hebben. In het archief van de Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg zijn stukken aanwezig over een tweetal grote restauraties en wel in de jaren zestig en de jaren tachtig van de vorige eeuw ⁵⁵.

Restauratie jaren zestig:

Getuige de in het archief aanwezige stukken heeft de restauratie van de jaren zestig nogal wat voeten in de aarde gehad. De eerste geluiden kwamen vanuit de Stichting Kruisen en Kapellen in haar vergadering van 25 november 1958, waarin sprake was van een dringend noodzakelijke restauratie.

In een brief van het Comité Herstel Kruis Minderbroeders van 21 april 1964 is sprake van goede vordering van de werkzaamheden en dat opdracht is gegeven voor het schilderwerk. Men mag ervan uitgaan dat dit de laatste fase was van de restauratiewerkzaamheden.

In de tussenliggende zes jaren kwamen allerlei wisselende ideeën en opvattingen inzake de restauratie ter tafel. Uiteindelijk is op de eerste plaats het corpus gerestaureerd. De opdracht hiertoe werd in 1959 verleend aan de firma Hendriks, elektrische meubelfabriek te Heythuysen. Het corpus was in zo'n slechte staat, dat het in stukken en brokken van het kruis moest worden gehaald. Toen bleek ook dat men bij een vroegere "restauratie" de verrotte plekken had opgevuld met lompen en dichtgesmeerd met gips. De firma Hendriks restaureerde het corpus vakkundig tegen de prijs van f 918,-. In de stad was bij terugplaatsing wel enige commotie over de kleur van het corpus. Men vond het te wit.

Bij de restauratie van de kapel (vaak aangeduid als 'ombouw') kwamen verschillende meningen naar voren. Zo was er o.a. sprake van verlaging van de muur, van verwijdering c.q. verandering van de 'lelijke' overkapping, de verwijdering van de op duimhout geschilderde figuren van Johannes en Maria en die eventueel te vervangen door vrijstaande beelden, het kappen van de bomen achter de muur.

Een in het oog springend idee kwam van de heer Buhrs van het Hervormd Jeugdgebouw: hij stelde vóór het verplaatsen van het kruis tegen de kerkmuur in overweging te willen nemen. Mr. Delhooven van de Stichting Kruisen en Kapellen blijkt deze overweging aanbevolen te hebben.

Het Christusbeeld geflankeerd door Maria en Johannes

In een brief van de Bisschoppelijke Bouwcommissie (namens de Stichting Kruisen en Kapellen) aan de heer C.J.M. van der Veken, hoofdingenieur bij Rijksdienst voor Monumentenzorg, met het verzoek een ontwerp te maken voor herstel en verbetering van de ombouw, komen een aantal wensen naar voren:

de lange kruisbalk onderaan verder door te laten lopen en het Mariabeeldje op ongeveer de huidige plaats te behouden; de figuren van Maria en Johannes voorlopig te behouden om ze eventueel later te vervangen door vrijstaande beelden; de vooruitspringende treden (= knielgelegenheid) mogen niet te verwijderen. De briefschrijver, de heer Jos. Kuitens, eindigt met: *“Mag ik vragen verder zo weinig mogelijk aan de totaalindruk te veranderen, hiermede bedoel ik niet dat de lelijke overkapping zou moeten blijven”*.

Als we de huidige situatie van het kruis in ogenschouw nemen kunnen we concluderen dat er inderdaad destijds weinig veranderd is.

De totale kosten van de restauratie van de ombouw waren begroot op f 4000,

Restauratie jaren tachtig:

In een brief van 14 september 1987 doet de Commissie Kleine Monumenten Roermond mededeling van de plannen tot oprichting van een voorlopig comité restauratie kruis Minderbroedersstraat, waarin ook de Stichting Kruisen en Kapellen participeerde.

De conclusies van de heer H. Kurvers van de Rijksdienst voor Monumentenzorg inzake het kruis waren, dat de technische

toestand van het corpus niet ongunstig was, de toestand van het verfwerk slecht was en de toestand van het hout redelijk, de afbeeldingen van Maria en Johannes dienden aangepakt te worden. Kurvers pleitte voor herstel c.q. reconstructie van de oudere/oudste kleuren van het corpus. Hij schatte de totaalkosten voor de restauratie op ruim f 20.000,-

De restauratie ging van start op 1 december 1988, rond 14.00 uur werd het corpus afgenomen en overgebracht naar atelier Druncks voor restauratie. Hier werden ook de afbeeldingen van Maria en Johannes gerestaureerd.

Het aanvankelijke streven om het gerestaureerde kruis in te zegenen in de Goede week 1989 moest worden herzien en verschoven naar Pinksteren 1989.

Harrie Knoors

Noten:

- 1 Ad Welters, *Het Limburgsche veldkruis, 1929*
Miny van Marion-Kroonen en Gijs van Bree (redactie), De Minderbroederskerk. Reeks "Grote monumenten in Roermond" z.p. z.j.
Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden no. 66: Wet van den 8sten Junij 1864, betrekkelijk den afstand van een Rijksgebouw c.a. aan de Hervormde gemeente te Roermond.
- 2 *Staatsblad no. 66. o.c.*
- 3 *Archief Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg (SKKL), Swalmerstraat 100 Roermond (kopie): dossier Kruis Minderbroedersstraat*
- 4 *Archief SKKL: dossier Kruis Minderbroedersstraat*
- 5 *Archief SKKL: dossier Kruis Minderbroedersstraat*

Bestuurslid Wiel Oehlen met pensioen bij het APG, maar niet bij de Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg

Op 7 oktober jl. heeft Wiel Oehlen na een dienstverband van 40 jaar afscheid genomen van zijn werkgever APG (voormalig ABP). Na een start binnen het pensioenbedrijf heeft Wiel in meer dan dertig jaar diverse functies vervuld in het personeelswerk. Achtereenvolgens bekleedde hij de functies van opleidingsfunctionaris, personeelsadviseur, hoofd van een decentrale personeelsafdeling en beleidsadviseur.

Tijdens de receptie werd het nieuwste werk van Wiel gepresenteerd: *“Volk van goede snit - gedichten, gedachten en bespiegelingen”*.

De twee en een half uur durende receptie werd natuurlijk ook bezocht door een delegatie van het bestuur van de Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg.

Wiel Oehlen heeft aangegeven zijn werk als bestuurslid bij de Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg met veel enthousiasme voort te zetten.

Wiel en Elly Oehlen worden gelukgewenst door v.l.n.r. Wim Clout, archivaris, Wim van Diepen, penningmeester en Ben Brader, secretaris van de Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg.

Euregionaal Interreg IV Project – Sociale Innovatie Instandhouding klein Religieus Erfgoed (SIRE)

In nummer 47 van “Kapellen en Kruisen” is mededeling gedaan over het beschikbaar komen van Europees geld voor het opknappen van het zg. klein religieus erfgoed. Het doel van het project is om een samenwerkingsstructuur tot stand te brengen, waarin vakmensen, leerlingen van bouwopleidingen en werknemers uit de sociale economie gezamenlijk vrijwilligersorganisaties ondersteunen bij de instandhouding van kruisen, kapellen en ander klein religieus erfgoed.

Besliscommissie

Tot 1 november 2010 konden bij de coördinator van het Interreg IV-project, Monumentenwacht Limburg, onderhoudsprojecten worden aangemeld.

Voor 33 projecten was op die datum een aanvraag ontvangen. De aanvragen zijn redelijk over de provincie verdeeld: Noord-Limburg (8), Midden-Limburg (15) en Zuid-Limburg (10).

De onderhoudsprojecten worden beoordeeld door een Besliscommissie, waarin zitten

- Willem de Wit als onafhankelijk voorzitter
- Anneleen Van de Water (Instandhouding Kleine Landschapselementen)
- Ben Brader (Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg).
- Jos Oostenbach, ambt. secretaris
- Peter Nouwen (Monumentenwacht), adviseur.

Urgentie

De commissie is inmiddels enkele malen bijeengewees en heeft de aangemelde projecten in eerste instantie op de mate van urgentie beoordeeld. Vervolgens zullen de kosten per project worden becijferd, waarna bezien moet worden, of de beschikbare gelden toereikend zijn. Die gelden - € 450.000 voor drie jaar – zullen overigens in natura beschikbaar komen. Dat wil zeggen, dat er door leerlingen of mensen van sociale werkplaatsen diensten zullen worden geleverd.

Het Interreg IV-project is op 10 november jl. in Scherpenheuvel met een officiële bijeenkomst van de projectpartners van start gegaan. Bij die gelegenheid is de website van het project in werking gesteld (www.chapelcross.eu).

De kapel/sacristie op het oude kerkhof van Vlodrop, die in zeer slechte staat verkeert, is ook als project aangemeld.

Dit kruis aan de Heinsbergerweg in Roermond is omgeven door drie lindebomen, die aan een snoeibeurt toe zijn. Het snoeiwerk is inmiddels in de lijst van aangemelde projecten opgenomen.

Nogmaals: Het Memoriekruis op Roeven bij Nederweert

Onder het verhaal over het Roeven-kruis in de vorige editie van “Kapel- en Kruisen” stond een verkeerde naam. Het had moeten zijn: Peter Eberson, die het schreef voor De Limburger van 1 augustus 1989. Dat verhaal was een uitgebreide samenvatting van “Een memoriekruis op Roeven” door Mathieu Hermans, dat in 1985 werd gepubliceerd in het boekwerk “Nederweerts Verleden”, deel I.

Peter Eberson vergeet die bron te vermelden. Wel voorziet hij het verhaal van een “pakkende” krantenkop: “Leo Sterman stierf vóór zijn dood”, waarmee hij een hardnekkig gerucht of sensationeel mysterie de wereld in helpt, dat tot op heden blijft rondzingen. Ook laat hij Leo Sterman met zijn kar al in 1731 over de Wessemerdijk langs het kanaal in Nederweert rijden, waarvoor toen nog geen schop de grond in was gegaan.

In 1987 verscheen “Nederweerts Verleden”, deel II. Mijn ex-collega en vriend Huub Janssen verzorgde daarin een uitgebreide inventarisatie van “Kapel- en kruisen en andere uitingen van volksvroomheid in de gemeente Nederweert” (pag. 9-51).

Uiteraard kwam daarin ook het kruis op Roeven aan bod en het vermeende mysterie. Immers de tekst op het kruis lijkt als datum van het fatale ongeluk 17 augustus 1731 te vermelden, terwijl uit het parochie-archief blijkt dat de uitvaartdienst werd gehouden op 13 augustus.

Miniscul streepje

In 1994, op visite in Nederweert, nodigde Huub Janssen mij uit om het kruis eens samen te gaan bekijken. Hij wist dat ik in Noorbeek bezig was geweest met de ontcijfering van de meer dan 20 oude grafkruisen uit de 17^e en 18^e eeuw die daar rond de kerk staan.

Bij het Roevenkruis aangekomen was het probleem spoedig opgelost. Dat zit hem in een minuscul horizontaal streepje van ± 2 cm!

Op het hardstenen kruis staat NIET ingebeiteld 17 AUGUST, maar 1Z AUGUST. Echter wij zijn door ons onderwijs kennelijk zo geconditioneerd, dat wij in die scherpe hoekjes van die “letter” Z automatisch en reflex-matig het “cijfer” 7 lezen, althans in een cijfermatige context.

Conclusie: Leo Sterman uit Eupen (B.) is op 12 augustus 1731 dodelijk veron-

gelukt en daags daarna in Nederweert ter aarde besteld.

Raadsel opgelost

Huub Janssen was opgetogen over onze bevinding en publiceerde daarover in het Weekblad voor Nederweert op 1 december 1994 in aflevering 126 van “Monumenten in Nederweert” onder het kopje “Raadsel opgelost”. Alleen zijn bewoording was niet gelukkig gekozen waar hij schreef: “In die tijd werd een 2 ook wel geschreven als een soort Duitse Z.” Als je de woorden “soort Duitse” weglaat, ben ik het helemaal met hem eens. Helaas vindt men deze bewoording ook terug op het ANWB informatiebord, dat er vandaag nog staat en dat voor driekwart handelt over het reeds in 1994 opgeloste raadsel.

Broeder Leo

Op 6 november 2010 ben ik met mijn vrouw naar Roeven getogen om het kruis nog eens te bekijken. Het viel mij op dat ondanks de verplaatsing in 1986 in een beschermende niskapel, het kruis er niet op is vooruit gegaan. Te vaak hard geschrobd? De tand des tijds? In elk geval moeilijk om zonder goed strijklicht een scherpe foto van de tekst te maken.

Daarom heb ik mijn vriend Broeder Leo, monnik van de Abdij van Mamelis, gevraagd om een archeologische tekening te maken van (de tekst van) het kruis, waarop men e.e.a. goed kan bestuderen.

Die tekening hoort bij dit artikel met een kleine toelichting.

Mezenkooi

Nog twee voorbeelden van inscripties waar het cijfer 2 door de letter Z wordt weergegeven wil ik de lezer niet onthouden. Boven de toegangspoort van Kasteel Mheer bevindt zich een in steen uitgehouwen z.g. mezenkooi met de opliggende inscriptie SIT PAX/INVIO-LATA/TIBI 161Z: “Moge ongestoorde vrede Uw deel zijn - 1612.”

Op het kerkhof rond de kerk van Noorbeek staat, nadat men de hoofdtoegangstrap heeft bestegen, meteen links het hardstenen grafkruis van HEIN WILKEN VAN SCHEY// GESTORVEN INT IAER 161Z.

(Had U nu toch in de haast aanvankelijk een 7 gelezen?)

Huub Janssen

Ik wil dit artikel graag opdragen aan Huub Janssen, heemkundige van Nederweert. Hij overleed op 61-jarige leeftijd ONVOORSEHENS aan hartfalen bij het uitoefenen van vrijwilligerswerk op 20 augustus 1999, in de directe omgeving van het Roeven-kruis. Ik mocht van dienst zijn bij het oprichten van zijn grafteken. Het werd een gietijzeren kruis (model Egelie II A b2- pag. 144) op een achthoekige hardstenen sokkel met belettering door Broeder Leo Disch O.S.B. van Abdij Mamelis. Op het voetstuk staat ingebeiteld: “T WAAS GOOD/MINS TE ZEEN.” Moge het ons allen gegeven zijn om hem dat te zijner tijd te kunnen nazeggen!

Bert Melchiors, Noorbeek

Bijlschrift archeologische tekening

In de kop van het kruis in een cirkel het Jezus-monogram IHS. Dat zijn de eerste drie (hoofd)letters van het Griekse IHSOUS, het Latijnse Jesus. Op de dwarsbalk van de H een kruisje en daaronder de drie spijkers (geen anker!) waarmee Jezus aan het kruis werd genageld (met de voeten over elkaar). De orde der Jezüieten maakte dit monogram tot zijn “logo” en promoveerde het zeer.

Tekstregel 1: Het afkortingsstreepje boven ANO duidt aan dat je ANNO (= in ‘t jaar) dient te lezen. Het valt op dat in deze regel vrijwel geen spaties tussen de woorden en getallen worden aangehouden. De steenhouwer zag kennelijk dat hij anders niet alles op deze regel zou kunnen onderbrengen. De laatste T is vrijwel niet meer te lezen, aangezien de steen daar beschadigd is.

Regel 2: Hierin twee “ligaturen” = 2 aaneengekoppeld geschreven letters: de AR van MARTINUS en de TE van STERMAN.

Regel 3: JONGMAN = vrijgezel

Regel 4: Ligatuur in VAN. Merkwaardig is de U i.p.v. V in OMUALLEN. Heel normaal in die tijd is V i.p.v. U; dus juist andersom!

Regel 5: Ligatuur in de AE van KAERE. In deze regel ook het enige tekstfoutje dat Mathieu Hermans in 1985 in zijn transcriptie maakte en dat vervolgens door “iedereen” werd overgenomen: ONVERSEHENS. Afgezien dus van zijn 17 AUGUST dat ook door iedereen na hem werd overgenomen en het begin markeerde van het “Raadsel van Roeven”. Verder is Mathieu Hermans’ transcriptie overigens voortreffelijk. Hij houdt zich aan het originele schrift op het kruis en werkt dus met kapitalen en volgt de regelindeling. (Alleen die ligaturen; probeer die maar eens weer te geven met een schrijfmachine...) Menig auteur vóór en na hem maakt er een potje van door met kleine letters te werken met hier en daar een hoofdletter, eigen interpunctie en doorlopende regels. Zo “werkt” het natuurlijk niet. Zie daarom de archeologische tekening.

Regel 8: R.I.P. = Requiescat in Pace = Moge Hij rusten in vrede.

Onder de tekst in een ovaal een vijfpuntige STER met links en rechts de initialen van Leo Martinus STerman.

Aanbeveling

Twee borden bij een kruis lijkt mij wat veel van het goede.

Haal het ANWB-infobord weg; dat is overbodig en zaait enkel twijfel. Het bord dat nu vóór het kruis ligt bevat de tekst van Mathieu Hermans. Corrigeer deze tekst op de twee genoemde punten in regel 1 en 5 en klaar is Kees!

Herinzegening van de Mariakapel van Terschuren

De aanzet voor de bouw van de Mariakapel in Terschuren (Hoensbroek) was een processie in 1949 vanuit Nuth. Over de toen met zandschilderingen versierde Terschuren- en Wingerdweg voerde een processie naar de toen nieuwe kerk van Maria-Gewanden. De bisschoppen van Luik en Roermond liepen in deze processie mee.

De Terschurenweg was voor die gelegenheid geheel versierd met zandtapijten en in het midden een uit margrietten en korenbloemen gemaakte afbeelding van O.L.V. Maagd der Armen. De beide bisschoppen moesten om dit prachtig tafereel niet te verstoren zelfs een beetje ongemakkelijk een pas opzij maken.

O.L.V. der Armen

De processie was ter gelegenheid van de overbrenging van het beeld van O.L.V. Maagd der Armen uit Banneux naar Maria-Gewanden. Het beeld was door Banneux aan de eerste parochie in Nederland beloofd, die haar kerk aan de O.L.V. Maagd der Armen zou wijden. Tijdens deze processie is het idee geboren ter ere van Maria een kapelletje te bouwen op de hoek van de Terschurenweg en de Wingerdweg. Bewoners van de Terschurenweg hebben dat iets later uitgevoerd. Zelfs de stenen voor het kapelletje zijn door deze mensen zelf gemaakt. Op de Staatsmijn Emma werden mallen gemaakt waarin het materiaal voor de stenen gegoten kon worden.

Elk vrij uur werd gebruikt om op deze manier stenen te produceren. Het zand en cement werd geleverd en betaald uit giften van buurtgenoten. Nadat men genoeg stenen had, werd begonnen met de bouw van de kapel. Het resultaat mocht er zijn, een prachtig Mariakapelletje waar niet alleen de bewoners hun devotie konden betuigen maar ook de vele voorbijgangers, die er tevens een rustpunt vonden.

Mgr de Jong bij de inzegening van de kapel

Een grote menigte was toegestroomd

De kapel weer in volle glorie

Verval

Maar steeds weer kwam het kapelletje in de loop der jaren in verval. Dit kon gebeuren door de ongelukkig gekozen plaats van het kapelletje, het was tegen een heuvel aangebouwd.

De buurt heeft meermaals gemeenschappelijk herstelwerkzaamheden gedaan. Het werd dan vervolgens elke keer opnieuw ingezegend, het laatst door de tegenwoordige bisschop van Roermond, Mgr. Wiertz. In 2008 was er weer een opknabeurt aan de orde.

Het zag er niet meer uit, het zat onder de graffiti, van het pleisterwerk was niet veel meer over, het natuursteen lag ernaast en van het beeldje was alleen nog het hoofdje over. Zelfs het blad 'Kapellen en Kruisen' wijdde er de hele achterpagina aan met een foto, als voorbeeld hoe slecht het gesteld was met het kapelletje in Terschuren.

Opnieuw bouwen

Deze keer wilde de buurt een "definitieve" oplossing door het kapelletje opnieuw te bouwen, maar dan op een wijze dat de schade aan het bouwwerk niet zo vlug zou toeslaan. En dat is nu beter gelukt. Het mag er zijn, met zijn zijbeukjes als uitgespreide armen, die willen zeggen: "Kom maar".

Mede dankzij de hoofdsponsoring door "Buurtactie" van de gemeente Heerlen kon de bouw gerealiseerd worden. "Buurtactie" stelt zich ten doel buurtbewoners dichterbij elkaar te laten komen en hier in Terschuren is dit wel degelijk gelukt. Meer dan dat! Zoals de heer Frans Thuis dat in een lokale publicatie onder woorden bracht: "Het kapelletje staat niet op de scheiding van de Terschurenweg en de Wingerdweg, het is de verbinding tussen die twee, en véél meer"....

Inzegening

De feestelijke inzegening vond op zondag 26 september plaats en werd door hulpbisschop Mgr. Everhard De Jong en Pastoor Nevelstein verricht en muzikaal opgeluisterd door Harmonie Caecilia uit Hoensbroek. En vervolgens was er een feest met koffie, vlaai en meer voor de vele aanwezigen.

Jo Hermans (Hoensbroek)

Foto's: Jan Jansen (Nuth)

De taxateur

"Ik heb een eigen bedrijf, ben zzp-er, en taxeer woonhuizen en bedrijfspanden. Meestal doe ik dat op verzoek van de bank. Iemand wil een huis kopen en heeft een hypotheek nodig. Ik ga dan kijken naar het aan te kopen huis, want de bank wil natuurlijk graag weten wat de waarde van het pand is. Ik meet de woning op en bereken dan, rekening houdend met de onderhoudstoestand en de ligging, de waarde. Voor de hypotheek gaat de bank dan uit van de executiewaarde, dat is de waarde bij gedwongen verkoop. Meestal heb ik al een waarde in mijn hoofd, als ik voor het huis sta. Door de vele jaren ervaring weet ik wel ongeveer wat zo'n huis in die buurt waard is. Die waarde is overigens voor de verkoper altijd te laag. "Ik heb er een nieuwe keuken in gezet en het dak is pas vernieuwd. Heeft u de tuin gezien, hoe die er bijstaat?" Maar ja, dat soort argumenten speelt slechts een beperkte rol. De laatste tijd werk ik ook veel voor gemeenten. Ik word dan als free-lancer ingehuurd en handel vooral bezwaarschriften van particulieren en bedrijven af, die een aanslag op grond van de Wet onroerende zaken (WOZ) hebben ontvangen en die ze te hoog vinden.

Dat werken op een gemeentehuis was voor mij een openbaring. Ik wist niet hoe het er in zo'n organisatie aan toe gaat. In de laatste gemeente, waar ik werkte, zat ik op een kamer van de Afdeling Belastingen met vijf man. Dat wil zeggen drie jongens en twee meisjes. Ik zeg jongens en meisjes, omdat ze allemaal niet ouder zijn dan dertig. Zelf ben ik eind dertig, dus ik voel me soms hun coach. Ik ben 's morgens om 8 uur aanwezig en de andere al om half 8. Tenminste dan vangt hun dienst aan. Tot negen uur bespreken ze de televisieprogramma's van de vorige avond of andere schokkende gebeurtenissen. Daarna komen allerlei persoonlijke besognes aan de orde, zoals het vriendinnetje of voor een van hen, de baby.

Ik probeer me zoveel mogelijk buiten de discussies te houden, want die verhalen interesseren me niet bijzonder en bovendien word ik betaald naar rato van de zaken, die ik behandeld heb.

Het prettigst vind ik het werken op vrijdagmiddag, want dan zit ik meestal alleen. De chef van de afdeling, een aardige man van een jaar of vijftig, die in de kamer naast ons kantoor zit, komt dan wel eens binnen wandelen. Hij vertelt dan altijd uitgebreid over zijn hobby: vissen. Daar heb ik helemaal niets mee, maar ik luister toch maar geïnteresseerd: hij bepaalt aan het einde van het jaar, of er nog werk voor me is, dus hem wil ik te vriend houden. Pas geleden kreeg ik een interessante zaak. Ik ontving via de gemeente een bezwaarschrift van een woning, waarbij het bijzondere was, dat op het kadastrale perceel ook een kleine wegkapel stond.

De eigenaar van de woning (en de kapel) schreef, dat zijn onroerend goed veel te hoog getaxeerd was, omdat die kapel meegerekend was. Hij schatte de waarde van het kapelletje zeker op € 20.000 en dat moest volgens deze reclamant van de getaxeerde waarde worden afgetrokken. Daarom ben ik ter plaatse bij deze heer met zijn kapel maar eens gaan kijken.

Om vrijstelling te kunnen krijgen geldt, dat het gebouw, geen woonhuis zijnde, in hoofdzaak (70% of meer) is bestemd voor openbare erediensten en openbare bezinningssamenkomsten van levensbeschouwelijke aard.

Omdat deze kapel aan de rand van de weg staat, er kaarsen in branden en er muntjes op de grond liggen ga ik ervan uit dat aan deze 70 % wel wordt voldaan. Daarom zal ik de waarde van deze kapel dan maar in mindering brengen op de oorspronkelijk getaxeerde waarde.

De onroerend goed belasting zal ik navenant verminderen."

Sint Anna in Herten in ere hersteld, althans ... pas na 212 jaar !

Een jaar geleden, om precies te zijn in het decembernummer van *Kapellen en Kruisen* (2009, nr.45, pag.4-5) werd u iets beloofd. Er zou nagespeurd worden hoe het toch kon, dat in Herten op de splitsing Hertenerweg en Hondenbergje Sint Anna plaats had moeten maken voor Jacobus de Meerdere, een van de favorieten van haar "kleinzoon" Jezus.

Er was u reeds verteld, dat het niet met opzet was gebeurd.

Wij hebben als "stichters" van de in 2007 opgerichte Jacobuskapel, enkel een eerbetoon willen brengen aan deze Apostel. Ons huis staat immers aan de langs ons huis lopende Camino naar Santiago de Compostela.

Koopakte

Maar nauwelijks was de kapel ingezegend (26 april 2008) of er dook die bewuste koopakte van 27 oktober 1757¹¹ op. Daarin staat vermeld dat er een akker, gelegen bij "het Hijligen huijsken onder Herten", nader aangeduid als "het capelleken van Sint Anna", werd verkocht. Dat moet dan precies gestaan hebben op de plek waar nu de Jacobuskapel staat.

En de bevestiging daarvan bracht de gedetailleerde stafkaart van graaf Ferraris (uit 1777 in opdracht van de Oostenrijkse keizer Jozef II): door middel van een kruisje wordt aangegeven dat op de splitsing van wegen een kapel gestaan moet hebben (... en die situatie is zo gebleven tot op de dag van vandaag). Dat moet dus wel dat "capelleken van Sint Anna" geweest zijn.

Waardoor zou dat "hijligen huijsken" dan verdwenen zijn; wat was er mee gebeurd?

Zou het wellicht de uitermate kerk- en clerusvijandige periode van de Fransen (eind 18^e eeuw) niet overleefd hebben?

De fraaie, hardstenen muurnis

Pastoor Arnold Borret

Alles wijst erop, dat dit inderdaad het geval is. Zelfs de datum is dan bekend: 14 maart 1798.

Drie argumenten kunnen hiervoor worden genoemd.

In de eerste plaats vermeldt de kroniek van de toenmalige pastoor te Herten, pastoor Arnold Borret ²²over de wederwaardigheden van het jaar 1798: ... "January 31. Wierd het cathedrale Capittel te Ruremonde gesupprimeerd. February 25. Wierd myn pastoreele huis publiek verpagt en besteed tot een soldaten hoerenhuis. Meert 4. Wierden de Ursulinen te Ruremonde uit haar klooster geset. 14. Wierden de cruysen van

toorens, kerken en kerkhoven afgesmeeten, de klokken uit de torens gehaald, de capellekens omver gooyt. Juny 30. Wierd het begynhof te Ruremonde gesupprimeerd, moest ik ook 70 gulden grondcontributie betalen; alle den pagt van het pastoreele land afgeven, by ieder malder 2 gulden byleggen, dit maakt 80 fransche croonen.".....

Deze 14^e maart 1798 als 'onheilsdatum' aanhouden is zeer aannemelijk, aangezien (argument twee) een maand tevoren, namelijk op 7 februari, de Fransen een en ander hadden verordonneerd. Het was ene Sebastian van Beringen, hoofdbeampte bij fabrieken en molens aan de Roer, die in zijn kroniek

van Roermond 1781-1835 vermeldt: **“1798, den 7. Febr., werd gepubliceerd, dat alle geloof-teekenen, heiligenhuiskens, capellekens, beelden van Christus of van de Heiligen op straet staende, moesten afgebroken, uitgeroeid of bedekt worden. Om dit naer te komen zyn eenige capellekens van O.L. Vrouw met eenen muer omtrokken worden.”**³³

En tenslotte, ten derde, lag dat Annakapelletje aan de toenmalige en enige verbindingsweg vanuit Roermond naar het zuiden. Op een opvallende plek dus en niet ergens achteraf aan een landweggetje. Juist aan zo'n belangrijke route hebben de Franse soldaten het zich zeker niet kunnen permitteren om niet een voorbeeld te stellen en hun eigen verordeningen aan hun antiklerikale laarzen te lappen.

Hoe serieus die Fransen het namen moge bijvoorbeeld ook blijken uit van Beringen's notitie bij de 5^e maart: **“1798, den 5 Maert, moesten hier in dese stad alle geloofteekens en kruisen van kerken en torens gedaen worden. Het beeld van den H. Christophorus, patroon der stad, staende op den toren der Domkerk, als wesende onmogelyk van af te doen, is maer alleen beroofd geworden van den wereldbol verciert met een kruis, dien het kindje Jesus droeg hetwelk is sittende op de schouder van den heiligen. Men heeft ook een stuk van synen staf afgenomen en daarop gezet de roode Jacobynen muts tot verbeelding van de vryheyd.”**

Toen we dat allemaal hadden ontdekt, kon een eerherstel van Sint Anna op dit al eeuwen lang aan haar toegewijde plekje niet achterwegen blijven. Maar hoe?

In de nis van het Jacobuskapelletje ook nog een beeld van Sint Anna plaatsen of alleen maar een plaquette met een beknopte weergave van bovenstaand verhaal en dat het ons speet dat ..? Misschien een kopie van het verwoeste Annakapelletje? Dat zou wellicht heel aardig geweest zijn, ware het niet dat er- hoe jammer! - geen enkele afbeelding van bekend is!

Anna maakt kennis met Jacobus

Wiel Smeets bezig met het plaatsen van de muurnis.

Het werd heel gewoon, heel traditioneel, heel Limburgs een hardstenen muurnis in de kopse gevel van ons huis (een boerderijtje uit het prille begin van de vorige eeuw).

Na 202 jaar, om precies te zijn twee dagen voor haar feestdag op 26 juli 2010 (daags na Sint Jacobus!) hebben we haar oude plekje in ere kunnen herstellen. Neem 't ons niet kwalijk, Moeder Anna, dat het zo lang geduurd heeft; maar ja, wat zijn 200 jaar op de eeuwigheid!

Vanuit haar hoge nis ziet Sint Anna de pelgrims vanuit Voorstad Sint Jacob via de Rode Brug al van verre komen. Na even verwijld te hebben bij Jacobus, kunnen zij dan hun pelgrimsweg vervolgen via het Hondenbergje naar Santiago, onder het wakende oog van de Heilige Anna. Zij legt haar beschermende moederhand op de schouder van haar dochter Maria, en zo in één gebaar ook op de schouder van al die pelgrims, sterker nog, van iedere voorbijganger!

Voor de realisering zijn we heel veel dank verschuldigd aan dhr. Wiet Smeets, architect Jacques Schoenmakers en Steenhouwerij Michel Utens voor hun daadwerkelijke hulp en terzake-kundige adviezen.

Wim Clout, archivaris Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg, samen met zijn vrouw Yvonne initiatiefnemers van Jacobuskapel en Anna-nis.

Noten:

- 1 Kapellen en Kruisen 2009, nr. 45, pag.4-5
- 2 “Beknopt Dagverhaal der lotgevallen van Arnold Borret, pastoor te Herten bij Roermond, later apostolisch vicaris te Ravestein en Megen. 1792-1830” uitgave mr.Jhr. Victor de Stuers. Dit ooggetuigenverslag toont hoezeer de clerus te lijden heeft gehad van de Fransen en hoeveel religieus erfgoed verloren gegaan is.
- 3 zie: “Publications de la société historique et archéologique dans le duché de Limbourg” dd. 1868, artikel onder redactie van Jos Habets. Van Beringen beschrijft o.a. de periode 1794-1799 waarin de Fransen steeds strengere repressies gaan toepassen, vooral m.b.t. de geestelijkheid (zie ook noot 1).

Mariakapel in Stein : Maria in de Nood

In 2010 stonden in Stein veel kerkelijke activiteiten op het programma. Het is namelijk dit jaar precies 250 jaar geleden, dat de kapel Maria in de Nood als Mariakapel in gebruik werd genomen en dat was voor het kerkbestuur van de Parochie St. Martinus samen met talrijke vrijwilligers en verenigingen aanleiding om hier nadrukkelijk op in te zoomen.

De kapel Maria in de Nood aan de Kapelbergweg

Gebouwelijke aspecten

De kapel is gesitueerd aan de Kapelbergweg in Stein. Uit de gegevens die pater Munsters verzameld heeft kunnen we afleiden, dat de kapel waarschijnlijk in het laatste kwart van de 14^e eeuw ontstaan is als een openbare kerk of kapel zonder zielzorg binnen de heerlijkheid Stein, onafhankelijk van de parochiekerk met een eigen rector. De kasteelheren van Stein bezaten het patronaatsrecht, hetgeen wil zeggen, dat zij het recht hadden de benoeming van de rector voor te dragen. De kapel was toegewijd aan de H. Richardus. In 1760 werd de kapel geheel vernieuwd nadat ze in verval was geraakt en toegewijd aan Onze Lieve Vrouw.

De siersteen met chronogram in de muur verwijst naar deze datum in het Latijnse onderschrift "eCCe reparat saLUteM DeUs" (zie God, herstel ons heil).

Vanaf 1760 dateert ook het Mariabeeld.

Restauraties

Diverse restauraties hebben ook daarna nog plaatsgevonden. Die van 1905 staat in de gevel vermeld. De voorlaatste restauratie dateert van 1938. In datzelfde jaar is een muur opgetrokken om de blootliggende kapelmuren te beschermen tegen verzakking of scheuring bij vorst en regen. In de tussentijd heeft ook de restauratie van het eeuwenoude Mariabeeld door de gebroeders Ramakers uit Geleen plaatsgevonden.

In 1948 werden de ramen aan de zuidoost- en noordoostkant met glazenierswerk versierd, voorstellende Richardus en Kilianus. Ontwerper hiervan was de Maastrichtse kunstenaar Louis Scholberg. In 1960 werden de andere 2 ramen van glas in lood voorzien. Hiervoor werden 2 dogma's gekozen die door de pauselijke uitspraak tot geloofspunt waren verheven, namelijk de onbevleete ontvangenis van Maria in 1854 en haar ten hemelopneming in 1950.

Sinds 1994 hangt er ook een porseleinen corpus, afkomstig uit het verloren gegane kapelletje op de Noelweg en sinds kort zijn er twee houten beelden aangeschaft met voorstellingen van de Richardus en Kilianus.

Zonder fundering

De kapel is zo maar, nagenoeg zonder fundering op de berg gezet, met alle nare gevolgen van verzakkingen en scheuren. Het grondplan van de kapel vormt een rechthoek (ca. 6,75 x 5,65 m) met sterk afgesneden hoeken. De hoogte tot het dak bedraagt 4 meter. De lengte-as is zuiver west – oost. De kapel is opgetrokken uit baksteen met spekklagen: een achttal sierlagen van mergel, die elkaar regelmatig afwisselen (drie lagen baksteen tegen één even hoge laag mergel).

In de westgevel bevindt zich de ingang met een zware dubbele deur. Met inkijk, afgedekt met een brede segmentboog, waarop een engelenkopje.

Chronogramman

Er bevinden zich verder enkele sierstenen in mergel met een Latijns chronogram. Zo staat er boven de ingang :

**reLICta CeCIDI
spLenDIDa orLor.**

Dit betekent: verwaarloosd ben ik neergestort; luisterrijk sta ik op. Telt men de hoofdletters op, dan verkrijgt men het jaartal 1905. Boven het nisje vinden we een andere siersteen met chronogram.

**Es eXorta o tU beLLa totI MUnDo
sUaVIs steLLa VIVa paX IntranIbUs.**

In vertaling: Gij zijt opgestaan, o heerlijke, voor heel de wereld aantrekkelijke, schitterende Ster; vrede aan hen die hier binnengaan!

De som van de Romeinse hoofdletters levert het jaartal 1760 op.

Interieur

Kijkend naar het interieur valt op te merken, dat de kapel vlakke muren bezit. Door een communiebank wordt de ruimte in twee helften verdeeld, waarvan het koor een trede hoger ligt. Op de balk onder de zoldering staat als titel "Maria in de Nood".

De muurschilderingen waren van Sjeng Vaessen, van Stein geboortig, die daarmee zijn diploma van de Jan van Eyck-academie in 1955 verkreeg. Op de linkerwand staat Maria, de nieuwe Eva en haar moederschap. Op de rechterwand wordt de beschermende macht van de Moeder Gods uitgebeeld in een "Mantel-Madonna" als een echte moeder voor haar hulpbehoevende kinderen. De derde voorstelling kreeg een plaats boven de deur in de achterwand: de boodschap van de engel Gabriël aan Maria.

Alles is helaas verdwenen achter een kalklaag.....

In 1960 werd een beroep gedaan op mevr. Franssen-Vrijens om aan weerskanten van het altaar een tweetal glasramen te ontwerpen. Het eerste onderwerp is een symbool van het Hooglied en het tweede raam geeft de voorstelling van Maria Hemelvaart weer.

Duizenden bezoekers

Het beheer van deze kapel berust tegenwoordig bij een werkgroep die zorgt voor het onderhoud en schoonmaken van de kapel. In de loop van het afgelopen jaar hebben zij de kapel aan een grote opknappbeurt onderworpen.

Ook heden ten dage is het nog steeds een druk bezochte – duizenden bezoekers per jaar - devotiekapel met een prachtig houten communiebank. In de intentieboeken kunnen we lezen, dat veel mensen Onze Lieve Vrouw om heel diverse redenen om hulp verzoeken.

Het Mariabeeld

Het beeld dateert vermoedelijk uit de 18^e eeuw, is ruim 1 meter hoog en gemaakt uit een blok lindenhout. Het Kindje werd er afzonderlijk aan toegevoegd. In de ateliers van de firma Ramakers in Geleen werd het beeld in zijn geheel gerestaureerd, bijgewerkt en de ontbrekende delen opnieuw toegevoegd (1938). In 1960 kreeg de O.L. Vrouw een nieuwe kostbare mantel op initiatief van pastoor Janssen: een mantel van fluweel met in de hoeken kostbare kronen, rijkelijk versierd met goudleer en parels. Bovendien is er veel gouddraad in verwerkt.

In 1984 werd de kleding van Moeder en Kind vervangen en vernieuwd door de dames die het kerklinnen van de parochie verzorgden.

De scepter en kronen werden in 1938 toegevoegd. De kronen van Moeder en Kind zijn gelijkvormig. Het Kindje draagt in zijn linkerhand een wereldbol met kruis. De Moeder heeft het kindje op haar linkerarm en in haar rechterhand heeft ze de keizerscepter vast.

In 2010 heeft kunstenaar Sylke Relitzky het Mariabeeld en het kruisbeeld zeer vakkundig gerestaureerd.

Sylke Relitzky bezig met de restauratie van het Mariabeeld

De leden van de Steinder Garde dragen het gerestaureerde Mariabeeld van de Martinuskerk terug naar de kapel.

Het beeld is opnieuw schoongemaakt en gestileerd door alle spleten in het houten beeld weg te werken en op te vullen met een flexibele krijtlijm.

De loszittende onderdelen zoals armen van het Kindje zijn opnieuw vastgezet en de drie afbrokkelende vingers zijn opnieuw gemaakt.

Het voetstuk werd voorzien van een stalen constructie en afgedekt door de oude geheel gerestaureerde tenenkorf. Daarover heen kwam een vaste overtrek van donkerblauwe fluwelen stof.

Er werden verder bij het schoonmaken erkende zilveren ijktekens op de beide kronen ontdekt.

250 jaar Mariakapel

In het kader van 250 jaar Mariakapel in Stein werden in de loop van dit jaar veel activiteiten georganiseerd: naast dagelijkse eucharistievieringen van 1 t/m 8 oktober m.m.v. Mgr. E. de Jong, de zie-

kenzegening op Hemelvaartsdag, de kroetwusj-zegening op Maria ten Hemelopneming met bisschop F. Wiertz als celebrant en bedevaarten naar Banneux en Lourdes spraken twee activiteiten de mensen in Stein wel heel bijzonder aan. Op de eerste plaats was er een mooie tentoonstelling van Russische Maria-ikonen in de St. Martinuskerk. Daar stond een verzameling van kunstenaar / restaurateur W. Dautzenberg uit Landgraaf uitgestald; een optreden van het Ural Kosakenchor luisterde de opening hiervan op.

Het hoogtepunt echter was zonder meer de druk bezochte lichtprocessie die op vrijdagavond 8 oktober door de straten van Stein trok. De leden van de Steinder Garde droegen in een lange stoet van de vele aanwezigen - elk met een brandende kaars - het gerestaureerde Mariabeeld van de Martinuskerk, waar het begin oktober had gestaan terug naar de kapel. Onderweg klonken liederen en gebeden door de luidsprekers die langs de route waren opgehangen. Het Mariabeeld werd uiteindelijk ter afsluiting van de activiteiten teruggeplaatst in de kapel, waarbij nog diverse Marialiederen gezongen werden.

Maria troont weer in haar kapel

Hierna sloot pastoor Bronneberg met het geven van de zegen de lichtprocessie af. Alle mensen waren het erover eens: het was zonder meer een indrukwekkende lichtprocessie, die zeker voor herhaling vatbaar is. Allen die hieraan meegewerkt hebben mogen met een tevreden gevoel hierop terugkijken.

Nieuwe uitgave

In samenwerking met de Werkgroep Kleine Monumenten Stein zal het kerkbestuur van de Parochie St. Martinus begin december een nieuwe uitgave wijden aan de Mariakapel.

Hierin komt na het openingswoord van pastoor P. Bronneberg ook het gebouw, de geschiedenis van de kapel, het beheer, de devotionalia, de intenties en de verering van

Maria, gedichten en Marialiederen en een heel uitgebreide beschrijving van alle activiteiten aan de orde.

Dit alles verfraaid met mooie kleurenfoto's van de heer J. Berix. Kortom, een bijzonder aanbevolen boekje waarvan de presentatie zal plaatsvinden op 8 december.

De titel van het boek is "250 jaar Mariaverering Kapel Maria in de Nood" met als subtitel "Onder uw bescherming nemen wij onze toevlucht".

Het boekje is te bestellen via e-mail h.martinus@hetnet.nl

Tekst: Piet van Mólken

Foto's: Jan Berix

Terug naar Genooy

De oude kapel staat er nog. Ze is groter dan ik gedacht had, maar minder donker. Links van de kapel staat een tuinderskas en rechts de oprukkende bebouwing van OCE. De kapel is nog hetzelfde, maar toch anders. Ik kan me aanvankelijk moeilijk oriënteren: de kapel lag toch in het veld?

We woonden in Breda, in die rustige jaren, vlak na de oorlog. Mijn ouders kwamen uit Venlo. Af en toe moesten ze terug naar dat stadje, dat zwaar geleden had onder de bombardementen. Een reis per stoomtrein, een ware belevenis. In Venlo arriveerden we op het achteraf stationnetje, waar een tante ons opwachtte. Dan naar de Noordbinnensingel, het ouderlijk huis van mijn moeder, waar de zussen zich reeds verzameld hadden. De geur van koffie en vlaai.

De dag daarna ging het steevast naar Genooy. Een lange wandeling, eerst door het Villapark en dan langs de Maas door de bloeiende velden met grazende koeien.

In de kapel werd de rozenkrans gebeden en er werden kaarsen opgestoken. Dan staken we de weg over en kwamen we in "Ons Buiten", een prachtige speeltuin met ongekende attracties.

Ik ga de kapel binnen. In de voorhal zoek ik naar de votieftegel. Vele tientallen zijn in de muur gemetseld. Tegels, die spreken van hoop en vertroosting. Achter het gordijn bij de tochtdeur vind ik het gezochte. "Uit dank – M en E" staat er. Het is de tegel, die mijn ouders rond 1935 hebben laten plaatsen. Waarom? Ik heb ze er nooit naar gevraagd. Die tegel was er gewoon en we keken er altijd naar, als we in de kapel kwamen.

Rechts van de ingang zit nog een tegel: van mijn opa: "J. Thyssen – Aannemer der kapel. Tot dank". En daarnaast een andere tegel "In dank – Dr. Pl.H. Cuypers – architect". Het zijn herinneringen aan de restauratie van de kapel in 1917, toen er een voorhal en drie straalkapellen aan het gebouw werden toegevoegd.

In de kapel zelf troont boven het altaar het beeld van Onze Lieve Vrouw van Genooy. Ik herken het meteen. Thuis in Breda stond haar beeltenis op een prominente plaats.

Rechts van het altaar is in de kapel een enorme kaarsentafel geplaatst. Er boven een afzuigkap van grootkeuken-afmetingen.

Ik loop naar buiten. Rechts achter de kapel staat nog steeds de Kruiskapel, donker en geheimzinnig. De tijd heeft er stilgestaan. Aan de andere kant is de oude boerenshuur verbouwd tot een soort restaurant. "Genuujerie" staat er op. Ik word bediend en mijmer over wat voorbij is.

Ben Brader – Thorn

In 2009 startte de Provincie Limburg en de Media Groep Limburg (Dagblad de Limburger en Limburgs Dagblad) onder de titel "Limburg Dierbaar Oord" een project, waarbij het de bedoeling was, dat de historie van Limburg opnieuw geschreven zou worden. Nu eens niet door historici of wetenschappers maar door de Limburgers zelf. Ruim 500 deelnemers beschreven hun dierbaar oord.

Wellicht zijn er onder de lezers van "Kapellen en Kruisen" personen, die aan het project hebben deelgenomen. De redactie zal graag van dergelijke bijdragen in kennis worden gesteld. Voorwaarde: het moet natuurlijk wel gaan over kruisen of kapellen.

Bovenstaand een eerste aanzet van de hand van de eindredacteur van ons blad.

Inzegening kruis aan de Geleenderweg in Munstergeleen

Op zaterdag 30 oktober is het wegkruis aan de Geleenderweg te Munstergeleen ingewijd door pastoor H. Broers. Onder de vele aanwezigen waren ook de initiatiefneemsters mevrouw Emma Krekels-Feijen (dit jaar 90 geworden) en mevrouw Mia Vroemen-Senden (80 jaar). Na de inzegening vond er in de kapel van Pater Karel nog een kleine gebedsdienst plaats, Daarna werd er nog nagepraat onder het genot van een kop koffie met een stuk vla.

Kruispunt

De locatie waar het kruis staat heeft een grote historische betekenis. Tot het jaar 1800 was daar de grens tussen het Spaanse Geleen en het Duitse Sittard. Al ver voor deze datum was dit een kruispunt van wegen en werd er tol geheven. De wegen Munstergeleen-Berg, Sittard-Geleen en via een tolbrug van Munstergeleen naar Lutterade

Grenskruis

Het kruis heeft er lange tijd verwaarloosd uitgezien, temeer daar niet duidelijk was, wie de eigenaar van dit veldkruis was. Het veldkruis kent een lange historie en werd reeds enkele eeuwen geleden als "grenskruis" genoemd. In 1931 werd het houten kruis vernield, maar in datzelfde jaar weer in ere hersteld. De overleden echtgenoten van mevrouw Krekel en mevrouw Vroemen hebben 30 jaar geleden het gietijzeren kruis voor het laatst heropgericht. In 1998 hebben zij na een vernieling een "kastje" voor het kruis geplaatst met daarin een houten kruis.

Natrekking

De Vereniging Sittards Verleden, Werkgroep Kruisen en Kapellen, kreeg een opmerking van een passant, een bekende van Mevrpuw Krekels-Feijen, dat het kruis er erg onderkomen uitzag.

De inzegening door pastoor H.J.P.Th. Broers; achter hem met paraplu Herbert Geene en rechts achter met rood jack Fons Morel, beiden van de werkgroep Kruisen en Kapellen

De werkgroep, heeft na enig speurwerk, gezien dat de grond eigendom was van de gemeente Sittard-Geleen. Zodoende is het kruis door natrekking eigendom van deze gemeente.

Kastje

De Werkgroep kruisen en kapellen van de Vereniging Sittards Verleden staat voor het behoud van kruisen en kapellen in de regio Sittard. Zij heeft dan ook de restauratie, samen met de Heemkundevereniging Geleen, ter hand genomen. Er is nog enige discussie geweest of men de "oorspronkelijke" versie of de versie met het "kastje" zou opknappen. Uiteindelijk is toch gekozen voor een "geheel opengewerkt" kruis met corpus.

Voucher

Van de gemeente ontving de werkgroep een positief antwoord, om een bedrag middels een "voucher" bij de gemeente te mogen declareren. De Firma Meiers uit Stein heeft de restauratie uitgevoerd. E.e.a. heeft geresulteerd in een mooi vernieuwd wegkruis. Kortom een verfraaiing in het "Landschapspark De Graven"

Fons Morel
Vereniging Sittards Verleden
Werkgroep Kruisen en Kapellen
Ism Heemkundevereniging Geleen

De initiatiefneemsters Emma Krekels-Feijen (links) en Mia Vroemen-Senden

Veldboeketje

Kruisen en kapellen hebben in de loop der eeuwen vele schrijvers, dichters en troubadours geïnspireerd. In onze vaste rubriek 'Veldboeketje' ruimen wij een plekje in voor een romanfragment, gedicht, liedtekst, legende of enkele spreuken; geïnspireerd op de ontelbare monumentjes van vroomheid in het Limburgse landschap.

Op zondag 15 oktober 2000 zegende Mgr. Wiertz, onder een overweldigende publieke belangstelling, de Isidoruskapel van het Zuid-Limburgse gehucht Swier in. Dat is inmiddels dus alweer tien jaar geleden. De bouw van de kapel inspireerde Sjef L'Ortye (1919-2002) uit het naburige Wijnandsrade tot het schrijven van een liedtekst ter ere van de patroonheilige van de landbouw, de stad Madrid en sinds het jaar 2000 van Swier.

Het Isidoruslied

Foto: Jan Jansen (Nuth)

In 't midden van de velden,
woe dat kapelke sjeit.
Doa goa ich dekker wandele,
woëe vuur mien hertje sjleit.
Stoa ich vuur dat kapelke,
da zèk ich kier op kier.

De heilige Isidorus,
dat is de patroëen van Zjwier.
De heilige Isidorus,
dat is de patroëen va Zjwier.
't Sjeit doa zoëe te pronke,
doa midden in 't veld.

En auch zoëe truk getrokke,
wiet van 't sjadsgeweld.
Zit ich in dat kapelke,
da zèk ich kier op kier.
De heilige Isidorus,
dat is de patroëen van Zjwier.

De heilige Isidorus,
dat is de patroëen van Zjwier.
Es ich hem goa bezeuke,
vertèl ich mie leef en leid.
Want alles kump en geit weer,
't doerd gein ieuwigheid.

Goa ich da weer op heim aa,
da zèk ich kier op kier.
De heilige Isidorus,
dat is de patroëen van Zjwier.
De heilige Isidorus,
dat is de patroëen van Zjwier.

Tekst:
Zef L'Ortye
(muziek: trad.)

Kent ook u teksten (romanfragmenten, gedichten, liedteksten, legenden of spreuken) die volgens u in deze rubriek thuishoren? Stuur ze – mét bronvermelding – op naar: Wiel Oehlen, Swier 47, 6363 CL Wijnandsrade. Mailen kan ook: w.oehlen@planet.nl

Herplaatsing van het wijkkruis in Schaesberg

In 1956 werd door de families Wetzels, Jongen, Zenden, Hansen, van Mil, Gerrits, Huyten en Odekerken een kruis geplaatst ter hoogte van de Schoolstraat (thans Swagemakersstraat) in de gemeente Schaesberg. Het was bedoeld als rustaltaar tijdens de jaarlijkse sacramentprocessie.

Maar ook kwam de buurt er samen om een noveen voor ernstige zieke te houden of werd er samen voor een overledene uit de buurt gebeden.

Het kruis is van eikenhout. Het is afkomstig van een afbraakhuis in Eygelshoven. Met paard en wagen van boer Wetzels werd het gehaald en naar Karel Hansen gebracht, die een timmerwerkplaats voor de fabricage van doodkisten had. Het corpus van terracotta werd door Hub Huyten vervaardigd. Het kruis werd op 27 Juni van dat jaar door pastoor Geraeds ingezegend.

In de Goede Week werd er een krans van palmtakken gemaakt en aan het kruis gehangen.

In de loop der jaren is de zorg voor het kruis van generatie op generatie doorgegeven.

Tot op heden verzorgt de derde generatie het kruis.

Vier flats

In de beginjaren stond er een ijzer hekwerk omheen. Maar met de bouw van een viertal flats in 1965 moest het kruis voor de eerste keer verhuizen en wel een paar meters naar rechts. Daardoor ontstond een beter toegang tot het eerste flatgebouw. Hierbij verdween het hekwerk rond het kruis.

Wijkzorgcentrum

In 2006 werden de flats weer afgebroken om plaats te maken voor Wijkzorgcentrum Dr. Calshof en de daarbij behorende aanleunwoningen. Ook het kruis verdween weer tijdelijk. Na overleg met pastoor Dieteren, de gemeente en Woningstichting Hestia in 2007 werd besloten, dat het kruis nu heel wat meters naar rechts komen te staan, en wel op de hoek Hoofdstraat/Achter den winkel.

Tijdens het afbreken van het kruis is jammer genoeg het terracotta corpus zodanig beschadigd, dat herstel niet meer mogelijk was. Het tijdelijke (kleine) corpus kon na een oproep in het Bisdombulletin, vervangen worden door een groter corpus, dat we via pastoor Sweer van Terwinselen uit de OL Vrouw van Lourdes Kerk Gracht hebben gekregen.

Nadat het kruis van het nieuwe corpus is voorzien en de aanplanting is gerealiseerd is het de bedoeling om 60 jaar na dato het kruis opnieuw in te zegenen.

Namens buurtcomité

Mw. J. Stroucken-Gerrits, Landgraaf

Het wijkkruis in de beschutting van de flats

Vernield kruis Oud Hunnecum in ere hersteld

Hunnecum. Een eeuwenoud gehucht dat wordt doorkliefd door de drukke provinciale weg van Nuth naar Valkenburg. Het voortrazende verkeer heeft amper weet van het ongerepte landschap en de eindeloze wandel- en fietsmogelijkheden, links en rechts van het asfalt.

Hunnecum wordt gedomineerd door een fraaie korenbeltmolen en een imponerende speksteenboerderij. Schuin tegenover de grote poort van de boerderij – die zich vanaf de provinciale weg bezien aan de achterkant van het gebouw lijkt te bevinden – staat een imponerend gietijzeren wegkruis, aan de voet waarvan het jaartal 1904 is aangebracht. Het altijd keurig onderhouden monumentje van vroomheid heeft aanvankelijk aan de andere kant van de straat gestaan, maar na de Tweede Wereldoorlog is het verhuisd naar de huidige locatie.

Gruzelementen

Het wegkruis vormde sinds mensenheugenis een harmonieus geheel met de speksteenboerderij en de (nog overwegend) landelijke omgeving. Het was dan ook een schok voor de plaatselijke bevolking om begin december 2009 het kruisbeeld in gruzelementen aan te treffen; gemolesteerd door een of meerdere anonieme vandalen.

Spekhuis

Maar men heeft het er niet bij laten zitten in Hunnecum. Wie zich op de provinciale weg van Nuth naar Valkenburg (of natuurlijk van Valkenburg naar Nuth) ter hoogte van 'het Spekhuis van Hunnecum' de moeite getroost even te stoppen en in de plaatselijke Kampkensweg poolshoogte te nemen, die zal zien dat het is gelukt het vernielde wegkruis weer helemaal in ere te herstellen.

Op initiatief en onder de coördinatie van Math van Sprakelaar uit Nuth is het gelukt – met name dankzij de inzet van een groot aantal vrijwilligers en de financiële steun van de gemeente Nuth en vele sponsors – het rijzige wegkruis weer volledig te restaureren en op zijn vertrouwde plek terug te plaatsen.

Pastoor L'Ortye

Op 15 september 2010 is het kruisbeeld door pastoor Jos L'Ortye van de St. Bavoparochie van Nuth ingezegend. Aan die feestelijke plechtigheid werd daarnaast medewerking verleend door enkele kinderen, het dameskoor van de St. Bavoparochie, een delegatie van de fanfare van het naburige Grijzegrubben, het damescomité van Hunnecum, de werkgroep heemkunde van het IVN-afdeling Nuth, de werkgroep Veldkruisen en Kapellen van het kerkdorp Nuth en de Stichting tot Instandhouding van Kleine Landschapselementen (IKL).

Na afloop was er voor de vele aanwezigen nog een gezellige nazit op de binnenplaats van 'het Spekhuis van Hunnecum'.

Wiel Oehlen

Foto's: Jan Jansen (Nuth)

Pastoor Jos L'Ortye zegent het kruis (en de kinderen).

Math van Sprakelaar spreekt de talrijk aanwezigen bij het Spekhuis van Hunnecum toe.

Eenvoudig kruis topper in museum in Nuenen

Midden oktober moest ik in Nuenen zijn. Dat is een aardig plaatsje vlakbij Eindhoven. Mijn zwager en zijn vrouw vierden hun gouden bruiloft op een zondag. Omdat ik dinsdag in de namiddag weer in Eindhoven moest zijn regelde ik een slaapplek vlakbij de feestzaal. Maandag en dinsdagmorgen waren dus vrije uren en die konden we uitstekend benutten. In Nuenen is nagenoeg alles zodanig ingericht, dat zelfs de domste mens na een half uur al door heeft dat Vincent van Gogh er ooit heeft gewoond en gewerkt. Van eind 1883 tot eind 1885.

Vincentre

Op de maandag liepen we de van Gogh wandeling, dinsdagmorgen gingen we naar het Vincentre. Nee, dat is geen winkel waar ze wijnen verkopen maar de naam van het pas geopende van Gogh museum. En dat is een echte aanrader. Wonderbaarlijk wat ze daar allemaal laten zien uit de amper twee jaar dat Van Gogh in Nuenen rondliep. Natuurlijk mag aan de echtheid van de verfkwesten worden getwijfeld, maar sommige plaatsen in het museum wekken de indruk alsof Vincent net even weg is. En uiteraard zijn de tekeningen en schilderijen niet echt. Maar dat stoort niet.

Nuenense periode

Het voormalige raadhuis van Nuenen is op indrukwekkende wijze verbouwd en werd op 18 juli 2010 officieel geopend. Het laat het werk zien dat Vincent van Gogh maakte in zijn Nuenense periode. Toen produceerde hij een kwart van zijn al zijn werken. Daaronder het wereldberoemde schilderij "De Aardappeleters". Voor dit schilderij en menig ander werk stond de familie de Groot model. In alle beschrijvingen over de familie de Groot wordt hun godsvrucht benadrukt. Wellicht zijn in hun stulp vele afbeeldingen van de gekruisigde Christus aanwezig geweest. Op het schilderij "De aardappeleters" zien we aan de muur een soort icoon, Christus geflankeerd door twee personen.

Het kruis van de aardappeleters

Het museum Vincentre kent een bijzonder voorwerp: een eenvoudig houten kruis, voorzien van een bronzen(?) corpus, als topstuk prominent in een eigen vitrine geplaatst. Maar de begeleidende tekst zorgt bij mij voor verwarring: het kruis van de aardappeleters. Maar dat is het niet, althans niet dat van het schilderij. Het onderhavige kruis zou wel door Vincent zijn vereeuwigd omdat het bij de familie de Groot op de schouw stond. In het midden van de Tweede Wereldoorlog is hun huis grotendeels afgebrand. Uit de puinhoop is dit nu getoonde kruis geborgen en in bruikleen aan het Vincentre afgestaan. Het kruis heeft dus heel weinig met Vincent van Gogh te maken. Maar het is toch goed voor een leuk verhaal.

Ed. van Gelder

Museum Vincentre

Berg 29 - 5671 CA Nuenen

Open: Di t/m Zo van 10.00 – 17.00

Het kruis van de familie de Groot

Tekening van Vincent van Gogh van de schouw met daarop een kruis

Sinds medio 2010 is de website 'veldkruus.nl' in de lucht. Een initiatief van een stel fervente wandelaars, dat het plan heeft opgevat om de kleine religieuze landschapselementen van Zuid-Limburg voor het voetlicht te brengen, daarbij gebruik makend van internet. De initiatiefnemers stellen hun site zelf voor.

Zuid-Limburg

Het is u vast wel eens opgeval- len, misschien heeft u er zelfs al eens bij "stil gestaan"; wegwakruisen en kapellen, je komt ze nogal eens tegen in het Zuid-Limburgse. Met name in het voorjaar als ze omgeven worden door het prille groen en de fraaie bloesems in het Limburgse landschap, zijn ze zeer aansprekend.

Veldkruisen, kapellen en andere uitingen van vroomheid die samen met de andere culturele en historische landschapselementen – als hoogstamboomgaarden, heggen, houtwallen, poelen en natuurlijk de heuvels en dalen – Zuid-Limburg tot een zeer aantrekkelijke omgeving maken om te wonen, te werken en te recreëren. Het best geniet je ervan, als je al wandelend of fietsend het Zuid-Limburgse heuvelland doorkruist. Toegegeven, dat fietsen soms wat meer van je sportieve vermogens vergt. Wellicht daarom ook dat juist een stel fervente wandelaars het plan heeft opgevat om deze kleinodenvoor het voetlicht te brengen. Natuurlijk is dit niet nieuw. Er zijn in het verleden al verschillende boekjes verschenen, die een deel van de kruisen beschrijven. Nee, deze liefhebbers maken gebruik van een van de zegeningen van deze tijd: het internet.

Website

Een nieuwe website 'www.veldkruus.nl' waarop nu al meer dan 1.900 kruisen, kapellen en andere religieuze objecten te bewonderen zijn, is de basis. Doelstelling is om op termijn al deze uitingen van vroomheid beneden de lijn Sittard-Urmond te fotograferen, in kaart te brengen en van zoveel mogelijk relevante informatie te voorzien. Daarnaast, zeker niet onbelangrijk, biedt de website de mogelijkheid om zogenaamde "Kruistochten" te lopen (later wellicht ook fietstochten).

Dit zijn wandelingen langs de genoemde kruisen, kapellen, beelden, Lourdesgrotten, kruiswegen, etc.

"Kruistochten"

U kunt hiervoor een kaartje met foto's en tekst vanaf uw pc afdrukken en deze gebruiken om naar behoefte een korte of langere "kruistocht" langs de Zuid-Limburgse kleinodenvoor te maken. Op dit moment zijn er al zo'n 46 "kruistochten" beschikbaar. Uiteraard is nog niet in elke gemeente of dorp een wandeling voorhanden; dit zal mettertijd groeien. Hetzelfde geldt ook voor het "vastleggen" van alle objecten, op termijn zullen alle kernen en gehuchten aan de beurt komen. Keulen en Aken zijn immers ook niet op een dag gebouwd!

Zoals gezegd op kruispunten van wegen, tegen een boomstam, boerderij of vakwerkhuis kun je ze vinden. Van allerlei materialen gemaakt, vaak voorzien van prachtige of ontroerende teksten. En achter elk kruis, kapel of beeldje – hoe klein ook – zit een verhaal; het is nooit zomaar opgehangen of neergezet.

Het zijn die verhalen, hoe kort ze soms ook zijn, die wij graag vernemen om aan deze foto's toe te voegen. Deze historische feiten zijn vaak bij nog slechts enkele mensen bekend.

Wij willen deze feiten en beelden graag delen met anderen. Want alleen door mensen te interesseren voor dit fraaie culturele erfgoed, kunnen wij bewerkstelligen dat deze kleinodenvoor in het Zuid-Limburgse landschap niet verloren gaan.

Kent u zo'n verhaal of de feiten achter een kruis, kapel of beeld? Weet u wanneer en door wie het gemaakt en geplaatst is en wie het onderhoudt? Wij vernemen dat graag van u.

Reageer rechtstreeks op onze homepage of neem contact op met onze fotograaf via het mailadres op één van de detailpagina's.

Alvast bedankt en veel plezier met een virtuele tocht langs kruisen en kapellen of tijdens het lopen van een der Kruistochten!

www.veldkruus.nl

zet 'm bij uw favorieten!

*Bert Janssens, Jean Slijpen,
Gijs Verbruggen
(namens de initiatiefnemers)*

Foto: Jan Jansen Nuth